

ÇOCUK FELCİ BİNLERCE YIL BOYUNCA İNSANLARA ZARAR VERDİ

Mısır'daki 3400 yıllık taş kabartmada çocuk felci geçirmiş insan figürü vardır. Roma İmparatoru Claudius ve ABD Başkanı Roosevelt çocuk felci geçirmişti.

Çocuk felcinin diğer felçlerden farklı olduğu uzun süre anlaşılmadı

Çocuk felci hastalığının (poliomyelit) ne kadar eskiye uzandığı tam olarak bilinmese de 3400 yıl önce Mısır'da var olduğu biliniyor. Mısır'da firavunlar döneminden kalan duvar resimleri ve taş kabartmalarda, bir bacağı ince ve kısa olup koltuk değneği kullanan insan figürleri vardır. Bu insanların başka fiziksel eksikliği görünmediği için çocuk felci geçirmiş oldukları kabul ediliyor. Binlerce yıl boyunca çocuk felcinin nedeni anlaşılmadı. Eski yazılı belgelerde çocuk felci hastalığı hakkında sağlıklı bir bilgi yoktur. Roma İmparatoru Claudius'un bir bacağının zayıf olduğu ve aksayarak yürüdüğü biliniyor. Claudius'un aksamasının kaza sonucu olduğunu belirten bir belge olmadığı için çocuk felci geçirmiş olduğuna inanılıyor. Çocuk felcinin diğer tür felçlerden farklı olduğu, 1800'lü yıllarda anlaşılmaya başlandı. Almanya'da ortopedist olan J. Heine, kol ve bacaklardaki felçler konusunda uzmandı. Heine 1840'ta, çocuk felci hakkındaki ilk önemli çalışmayı yaptı. İsveçli çocuk hastalıkları uzmanı K. O. Medin, çocuklardaki bulaşıcı hastalıklar konusuna yoğunlaşmıştı. İsveç'te önemli bir tıp merkezi olan Karolinska Enstitüsü'ne profesör olarak atanan Medin, çocuk felcini bulaşıcı bir hastalık olarak inceledi. Bu nedenle çocuk felci hastalığı, bu iki doktorun adı ile Heine-Medin hastalığı olarak tanımlandı.



Çocuk felci geçirmiş bir Mısırlının figürü (M.Ö.1403-1365).

Çelik ciğer, çocuk felci olan Mia Farrow’u ölümden kurtardı

Çocuk felci hastalığına, çocuk felci virüsü neden olur ve hastalık bulaşıcıdır. Virüs, genellikle vücuda ağızdan girip mide ve bağırsaklarda çoğalarak diğer organlara ulaşır. Bin hastadan beşinde, virüs omurilikte hasar yaratıp kalıcı felce neden olmaktadır. Bazı hastalarda felç, solunum yapmayı sağlayan kaslarda görülür ve hasta zor nefes aldığı için ölüme neden olabilir. ABD’de 1916’da ortaya çıkan çocuk felci salgınında 30 bin vaka belirlendi ve hastaların 7 bini öldü. O tarihte, hastalık hakkında bilgi olmadığı için zararlı tedavi yöntemleri uygulandı. Çeşitli bitkisel ve kimyasal ilaçlar dışında, elektro terapi ve hidroterapi de denendi ama hiçbiri etkili olmadı. C-vitamini ile tedavinin mümkün olduğu sanıldı ancak etkisi olmadığı kanıtlandı. Kemik, sinir ve tendon ameliyatları da başarılı olmadı. Sadece “çelik ciğer” olarak bilinen cihaz, çocuk felci nedeniyle nefes alamayan hastaların ölümünü engelledi. ABD’de 1928’de Harvard Üniversitesi’nde geliştirilen çelik ciğer, hastanın içine girebildiği silindir şeklinde metalden yapılmış bir cihazdır. Hastanın nefes almasına yardımcı olmak için çelik ciğere bağlı pompalarla havanın basıncı düşürülür ve bir süre sonra yükseltilir. Basınç azalınca akciğer şişer ve ciğerlere hava girer. Basınç artınca hastanın ciğerleri sıkışır ve kullanılmış hava dışarı atılır. Böylece hastaya, otomatik olarak çalışan bu cihazla nefes aldırılıp hastanın toparlanması sağlanır. Film sanatçısı Mia Farrow, 9 yaşında iken çocuk felci hastalığına yakalandı. Nefes alma zorluğu çektiği için 8 ay hastanede yattı ve çelik ciğer sayesinde ölümden döndü. UNICEF (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Fonu) 2000 yılında onu iyi niyet elçisi olarak atayınca, Mia Farrow çocuk felciyle mücadele kampanyasına katkı yaptı.



ABD’de 1952’de başlayan çocuk felci salgınında, çelik ciğerlerde yatan hastalar

Çocuk felci aşısı ABD’de bulundu

ABD Başkanı F. D. Roosevelt, 1921’de 39 yaşında iken çocuk felci hastalığına yakalandı ve belden aşağısı felç oldu. Roosevelt politikadan kopmadı ve önce New York valisi ardından da 1933’te ABD Başkanı oldu. Üç dönem üst üste

başkan seçilerek 1945'e kadar görev yaptı. Roosevelt, çocuk felci hastalığına karşı aşı geliştirilmesi için 1938'de bir kampanya başlattı ama aşının bulunduğunu göremeden 1945'te öldü. ABD'de 1949'da başlayan çocuk felci salgınında vaka sayısı 42 bini aştı ve 2720 kişi yaşamını kaybetti. Pittsburgh Üniversitesi'nde 1950'de, çocuk felci geçiren kişilerin kanından gamma globülin elde edildi. Virüse karşı gelişmiş olan antikörlerin çocuk felcine karşı yararlı olacağı umuluyordu. Bu yöntemi yaygın olarak kullanmanın mümkün olmadığı anlaşılınca aşı üretme çalışmalarına hız verildi. Pittsburgh Üniversitesi'nde aşı üretmeye çalışan J. Salk adlı viroloji uzmanı, ölü haldeki çocuk felci virüslerini kullanarak aşı üretti. ABD'de bazı doktorlar, daha önce canlı virüslerden aşı üretip çocuklar üzerinde denemişti. Ancak canlı virüslü aşılar, bazı çocukların ölümüne ve bazılarının da felç olmasına neden olmuştu. Salk'ın ölü virüs kullanarak ürettiği aşı, ilk kez 1952'de başarılı oldu. Ancak aşının başarısını kanıtlamak için çok sayıda insana uygulama yapması gerekti ve sonunda 1955'te aşının başarısı tüm dünyaya duyuruldu. Salk sayesinde çocuk felci vakaları azaldı ve milyonlarca insanın hayatı kurtuldu. Salk, aşının patentini almayı reddetti ve aşının tüm dünyada kullanılmasını sağladı.



ABD Başkanı F. D. Roosevelt tekerlekli sandalyesinde (1941)

Çocuk felcini ortadan kaldırma kampanyası

Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF'in desteği ile 1988'de çocuk felcinin ortadan kaldırılmasını hedefleyen bir program başlatıldı. Bu program (Polio Eradikasyonu Programı) 1989'dan bu yana ülkemizde de yürütülmektedir. Programın amacı, çocuk felcini bir daha ortaya çıkmayacak şekilde tüm dünyada

ortadan kaldırmaktır. Program ülkemizde başarıyla yürütölmekte olup rutin aşılama ve destek aşılarnaları yapılmaktadır. Ayrıca, tüm felç vakaları da çocuk felci olma ihtimaline karşın yakından incelenmektedir. Programın başlatıldığı dönemde, dünyada 200 bini aşkın vaka varken bu sayı 2012'de 223'e düştü. Günümüzde sadece Afganistan, Pakistan ve Nijerya'da az sayıda çocuk felci vakalarına rastlanmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü, 2013 yılında Suriye'de çocuk felci hastalığının var olduğunu açıkladı. Bu nedenle ülkemizde çocuk felcine karşı önlemler artırıldı.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü

Tarihte bugün
9 Ocak 1816: Kimyacı Sir Humphry Davy'nin maden ocakları için icat ettiği Davy Lambası, Hebburn'da denendi